جنايي پېښنو زياتېدل او د کورنيو چارو وزارت نوی طرزالعمل

په وروستيو کې يو ځل بيا د پلازمينې کابل په ګډون د هېواد په ډېرو سيمو کې د جنايي پېښنو زياتوالی هغه ستونزه ده چې د خلکو عادي ژوند يې د خطر سره مخ کړی دی. په ځينو سيمو کې دا ستونزه د هېوادوالو د مالونو لوټولو، سوداګريزو بوختياوو ودرېدو او آن د ښاريانو د ژوند په بيه تماميږي. د اوونۍ په دې تحليل کې مو د جنايي پېښنو په لاملونو، د اړوندو ادارو او ټولنو په مسؤليتونو او د کورنيو چارو وزارت د راتلونکو پلانونو، او په هغو حل لارو شننه کړې چې کولی شي د يادو ناوړه پېښنو ګراف په اغېزناکه توګه راښکته کړي.

ولې جنايي پېښې ترسره کېږي؟

د نړۍ په سطحه په مختلفو هېوادونو کې جنايي پېښې د هغو ستونزو په توګه يادېږي، کومې چې د مختلفو ټولنو وګړو عادي ژوند له خطر سره مخ کوي، سوداګريزې بوختياوې ټکنی کوي او په ټوله کې د يوې ټولنې هر اړخيز امنيت له خنډ سره مخ کوي.[1]

په افريقا، اروپا او آسيايي هېوادونو کې د جنايي پېښنو ترسره کېدل، د هغې ننګوونکې ستونزې په توګه پېژندل کېږي چې هر کال په زرګونو شمېر کسان د جنايي پېښنو په پايله کې لوټل کېږي، ټپيان کېږي او تر دې چې يو شمېر يې وژل کېږي.

په همدې بنسټ په ۲۰۱٦ کال کې د ملګرو ملتونو هبيتات پروګرام له مخې په راتلونکو شلو کلونو کې د هېوادونو مشران بايد د خلکو پر وړاندې د خوندي ښارونو په چمتو کولو او برابرولو کې ستره ونډه ولوبوي او د خوندي ښارونو موضوع د ياد کال ناستې اجنډا د اړينې موضوع په توګه د هېوادونو مشرانو ترمنځ د بحث لاندې ونيول شوه.[2]

[1] https://reolink.com/street-crime-how-security-cameras-prevent-it/
[2] https://cipc-icpc.org/en/category/reports/international-reports/

د هبيتات پروګرام د خوندي ښارونو بحث را پورته کېدو وروسته په زياتره افريقايي هېوادونو کې د جنايي پېښنو ګراف په را ښکته کېدو دی، او لامل يې په يادو هېوادونو کې د ښاروالیو لخوا د هبيتات خوندي ښارونو پلان په اغېزناکه توګه پلي کول دي.

د معلوماتو له مخې په تېرو شلونو کې د نړۍ په کچه ۵۰ سلنه خلک په ښارونو کې ميشت شوي دي. او په اوسط ډول هره مياشت په نړۍ کې پينځه ميليون خلک ښارونو ته کډه کېږي او ښاري ژوند غوره کوي، چې د دې ډلې څخه ۹۵ سلنه خلک چې ښاري ژوند غوره کوي د مخ پر ودې هېوادونو وګړي دي.

د لومړنيو آسانتياوو لکه صحي برخې کې آسانتياوو، خواړو، عامه ترانسپورټ کوم چې د يو ښار او سيمې لپاره د ملا د تير حيثيت لري، او د امنيت په برخه کې د پوليسو کموالی او يا نه شتوالی هغه لاملونه دي چې جنايي پېښنو ترسره کېدو ته په مستقيمه توګه لاره هواروي. د دې پرته ، ټولنيز ظلم، اقتصادي ستونزې، بې کاري او داسی نور د هغو ستونزو په توګه ياديږي چې کولی شي په يوه ټولنه کې د جنايي پېښنو ترسره کېدو لامل شي.

په افغانستان کې د جنايي پېښنو لاملونه

د روانو څو لسيزو جګړو پرته يوه بله ستونزه چې د هېواد په کچه خلک ترې کړيږي، هغه د جنايي پېښنو زياتوالی دی. په افغانستان کې د جنايي پېښنو زياتوالي لاملونه هم څرګند دي، چې د هغې ډلې څخه د هېواد اقتصادي وضعيت کمزورتيا او د بې کارۍ کچې لوړتيا ترڅنګ د مافيايي کړيو شتون، د جګړې اوږدېدل، او په نشه يي توکو د روږدو کسانو زياتوالی او د عامه پوهاوي کموالی يادولی شو.

يوه لويه ستونزه چې په هېواد کې يې د جنايي پېښنو زياتوالي سره نيغ په نيغه مرسته کړې، هغه يوازې په امنيتي ادارو د خلکو تکيه ده. په داسې حال کې چې د امنيتي ادارو پرته مدني ټولنې، د سيمو مشران او سپين ږيري، او علماء کرام هم د جنايي پېښنو پر وړاندې مسؤليت لري چې بايد ترسره يې کړي.

افغانستان چې د نفوسو ډېره برخه يې ځوان قشر نيسي، او ډېرى ځوانان د کاري بوختياوو نه پيدا کېدو په اړه کړيږي، اړ دي ترڅو د هغو باندونو او مافيايي کړيو سره يو ځای شي کوم چې په لويو ښارونو کې جنايي پېښې ترسره کوي.

که چېرته د هېواد امنيتي وضعيت بدلون ومومي او سولې راتللو ته لاره هواره شي، نو لرې نه ده چې ځوان قشر ته په پراخه کچه کاري بوختياوې پيدا شي او دا کار کولی شي د جنايي پېښنو په را کمولو کې ستره ونډه ولوبوي.

د کابل په ګډون د هېواد د نورو ولايتونو مرکزونو په پرتله د هېواد په لرې پرتو سيمو کې د جګړې پراخوالی او هلته د ژوند لومړنيو آسانتياوو نه شتون په وجه د ډېرو ولايتونو وګړي يا پلازميني کابل ته کډه شوي او يا د ولايتونو په مرکزونو کې ميشت دي. په غير مستقيمه توګه په ښارونو کې د خلکو ميشت کېدل، د ښاري سيستم، عامه ټرانسپورټ او په ښارونو کې د کورونو ادرسونو او پتو نه شتوالی نورې هغه ستونزې دي چې د هېواد په ډېرو سيمو کې يې د جنايي پېښنو زياتوالي سره مرسته کړې ده.

د جنايي پېښو مخنيوي کې د اړوندو ادارو همغږي او ونډه

بل خوا د ولس استازو او امنيتي ادارو ترمنځ د همغږۍ نه شتون او بې باوري د جنايي پېښو زياتوالي لامل شوې. که څه هم د کورنيو چارو سرپرست وزير مسعود اندرابي د جنايي پېښو ګراف راښکته کېدو لپاره د خپل ادارې وروستۍ لاسته راوړنې او د راتلونکو پلانونو په اړه وايي چې تر اوسه يې د حوزو په بنه د پراخه جنايي پېښو ترسره کوونکې شبکې کشف کړې او تر زياتې اندازې يې له منځه وړې دي. په امنيتي ادارو کې د ګمارنو لپاره د ۴۵ پړاوونو ترسره کېدو ته اړتيا ده، چې په راتلونکې کې به ياد پړاوونه شپږو ته را ښکته شي او د مدني ټولنو او عامو خلکو ته به هم پکې ځای ورکړل شي. او په راتلونکي کې به د عامو خلکو، د سيمو مشرانو او ملکانو ترڅنګ د علماء کرامو سره همغږي، ناستې او د هغوی مرسته ترلاسه کړي. د ۱۸ کلونو په شاوخوا کې د هغو ځوانانو په اړه د مختلفو کورنيو سره ناستې او د يادو کورنيو مرسته ترلاسه کول چې کم عمره ځوانان او اولادونه يې چاقو، بکس پنجه او نور تخريبيي آلاتو ګرځوي. او له دې آلاتو څخه د ځوانانو راګرځولو لپاره به په تعليمي ادارو کې هم د عامه پوهاوي په برخه کې مختلف پروګرامونه ترسره کړي. او په راتلونکو څو مياشتو کې به د کابل ټولو حوزو مشران بدل کړي.[3]

که چېرته رښتيا هم د امنيتي ادارو او د ولسي جرګې استازو ترمنځ دغسې بې باورۍ او د مافيايي کړيو لاسنيوی شتون ولري، نو د جنايي پېښو ککړو کسانو نيولو کمپاين به يوازې د تېر په څېر يو شعار پاتې شي. د دې لپاره چې په رښتونې توګه د جنايي پېښو کچه را ښکته شي، اړينه ده ترڅو ټول لوري او په ځانګړې توګه د ولسي جرګې استازي نه يوازې دا چې امنيتي ادارو پاملرنه د جنايي پېښو را ښکته کولو خوا ته راواړوي، بلکې د امنيتي ادارو سره د هغو کسانو په پيدا کولو کې هم مرسته ترسره کړي، څوک چې د عامو وګړو پر وړاندې جنايي پېښې ترسره کوي.

پايله او سپارښتنې

جنايي پېښې چې په وروستيو کې يې په عام ډول د هېواد په کچه او په ځانګړې توګه د پلازمينې کابل اوسيدونکي د پراخه وېرې سره مخ کړي، اړينه ده ترڅو حکومت ټولې اړوندې ادارې د يادو پېښو راکمولو ته په جدي توګه متوجه کړي. تر ټول دمخه د روانې جګړې ټول لوري بايد د جګړې پای ته رسېدو لپاره خپلې هلې ځلې زياتې کړي، ترڅو سولې ته لاره هواره شي کوم چې د جنايي پېښو په کموالي کې په اغېزناکه توګه ونډه لري. تر دې ورخوا، جنايي پيښو سره مبارزه يوازې د کورنيو چارو وزارت کار هم ندی، بلکې ډېری ملي ادارې بايد په دې اړه خپل کوښښونه په لاره واچوي، د هغی ډلې څخه:

- څېړنو ښودلې چې د مکتب دورې پيلېدو وړاندې او دمکتب په ابتدايي دوره کې د کورنيو لخوا د کوچنيانو ښه روزنه کولی شي د جنايي پېښو کچې په راښکته کولو کې ستره او اغېزناکه ونډه ولري، چې بايد کورنی دې برخې ته جدي پاملرنه ولري.

[3] https://www.youtube.com/watch?v=yRxXZl6N8Gc&t=194s

- د ټولنې مالداره قشر باید د بې وزله کسانو مالي لاس نیوی ترسره کړي. د دې کار ترسره کېدو سره به له یوې خوا د الله تعالی حکم چې زکات ورکول دي ترسره کړی وي، او له بلې خوا دا کار په راتلونکې کې د هغوی او د هغوی د اولادونو او دوستانو ژوند ژغورلی او خوندي کولی شي.
- د مسجدونو امامان، د ښوونځیو او پوهنتونونو استادان، رسنۍ او په ځانګړې توګه کورنۍ کولی شي ترڅو ځوانان د مخدره توکو استعمال څخه راوګرځوي او د مخدره توکو له منځه وړلو مبارزه کې خپله ونډه ولوبوي.
- د عامه ټرانسپورټ آسانتیاوو رامنځ ته کول، څکه زیاتره جنایي پېښې د عامه ټرانسپورټ نه شتون په وجه په شخصي موټرونو په وجه رامنځ ته کېږي.
- د هېواد د ټولو ولایتونو په سطحه ښاروالۍ باید د جنایي پېښو را ښکته کېدو په اړه هر اړخیز پلانونه ولري. څېړنو ښودلې چې په سویډن هېواد کې د جنایي پېښو را ښکته کولو کې ښاروالیو ٦٠ سلنې ونډه لرلې ده.
- د عدلي او قضایي سیستم اغېزمنتیا لپاره کار کول او د مختلفو ادارو ترمنځ همغږۍ هم کولی شي په اغېزناکه توګه جنایي پېښې راښکته کړي.
- د هېواد ټولو وګړو له لوري د الکترونیکي پېژند پاڼو ترلاسه کول، کوم چې د مجرمینو په پېژندلو کې مرسته کولی شي. همدارنګه د ښاروالیو لخوا د کورونو دقیق ادرسونو نه رامنځ ته کول، ترڅو امنیتي ادارې پر وخت او په آسانه توګه د جنایي پېښو پر وړاندې د ژغورنې کړنې ترسره کړي.
- هغه کسان چې د جنایي پېښو په تړاو نیول شوي، هغوی ته د بند په موده کې د سمې روزنې پروګرامونه په لاره اچول ترڅو په راتلونکې کې د یادو ناوړه پېښو ترسره کېدو څخه وژغورل شي.
- کورنۍ او د مکتب استادان کولی شي د کوچنیانو او ځوانانو په اخلاقي او تربیتي روزنه کې ښه ونډه ولري. داسې چې په کوچنیانو او ځوانانو کې د الله جل جلا له څخه وېره او د ناوړه کارونو نه ترسره کېدو پیغام هغوی ته په ښه او سمه توګه ورسوي.
- رسنۍ باید د هغو سریالونو او فلمونو خپرولو څخه منع او راوګرځول شي، کوم چې د کوچنیانو او ځوانانو په ناسمه روزنه کې ونډه لرلی شي.

ارتباط با ما:

ایمیل: csrskabul@gmail.com - info@csrskabul.com

ویب‌سایت: www.csrskabul.com -- www.csrskabul.af

شمارۀ تماس دفتر: 784089590 (0) 93 +

لطفا نظریات و پیشنهادات خود را جهت بهبود مطالب این نشریه به ما ارسال دارید.